

Dr Jovan Dubovac (1931-1993)

Krajem 1993. godine umro je historičar dr Jovan Dubovac. Čuvajući uspomenu na njega kao čoveka i naučnog radnika posvećujemo mu ove redove.

Roden je 11. novembra 1931. u Velikoj Reci (opština Vučitrn, Jugoslavija). Osnovnu školu završio je u rodnom mestu, a gimnaziju u Beogradu 1951. godine. Studirao je istoriju na Filozofskom fakultetu u Beogradu (1951-1955). Na istom fakultetu završio je postdiplomske studije (1962-1964) iz oblasti novije istorije Jugoslavije i odbranio doktorsku disertaciju (1969) sa temom: *Grafička industrija i grafički radnici Srbije 1831-1941. godine.*

Po završetku fakulteta, radio je kao profesor gimnazije najpre u Lištici (1955-1957), a zatim u Mostaru (1957-1960). Od 1960. godine zaposlen je u Zavodu za prikupljanje i obradu dokumenata o razvoju radničkog pokreta u Srbiji, od 1965. u Institutu za istoriju radničkog pokreta Srbije, prvo kao naučni saradnik, a od 1970. kao direktor Instituta, na koju je funkciju biran četiri puta. Za čitavo vreme obavljanja direktorske dužnosti bavio se i naučnim radom.

Navedeni biografski podaci govore o sazrevanju Jovana Dubovca i kao čoveka i kao stručnjaka – naučnog radnika. Sama činjenica da je u više mandata biran za direktora Instituta svedoči o njegovoj popularnosti u kolektivu i autoritetu koji je uživao. Bio je mudar, uzdržan, tolerantan, nenametljiv; imao je široko obrazovanje i veliko znanje iz struke. Oštrouman i elokventan, uvek je nalazio pravu reč i meru u procenjivanju ljudi i događaja. Duhovit, uz blagu dozu ironije, gledao je na život filozofski, sa distance, kao da je više puta sagledao njegov kraj. Ništa ga nije moglo izbaciti iz koloseka i baciti u vatru. Dostojanstveno i mirno proživio je svoj životni vek do kraja.

Imao je široko interesovanje za sve oblasti istorije Srbije (političku, ekonomsku, kulturnu), a i drugih zemalja, mada se najviše bavio proučavanjem istorije socijalističkog pokreta Srbije. Nažalost, naučni opus nije uspeo

da dovede do kraja, mnogi radovi ostali su u rukopisu nezavršeni. Bio je perfekcionista i nije dozvolio da mu nijedan rad ode u štampu dok nije, po njegovom mišljenju, precizno potkrepljen izvorima, potrebnim analizama, doteran stilski i jezički.

Pored monografije *Štamparstvo i grafički radnici u Srbiji 1831-1941. godine* objavio je više radova u stručnim i naučnim časopisima i zbornicima: ("Prva ruska revolucija u tretmanu Dimitrija Tucovića"; "Iseljništvo naroda i narodnosti Jugoslavije"; "Nacionalno pitanje u delima Dimitrija Tucovića"; "Jedan prilog proučavanju dela Svetozara Markovića"; "Jovan Ristić i socijalisti"; "Svetozar Marković i njegovi sledbenici na stazama internacionalizma"; "Prvi srpski socijalisti i međunarodni radnički pokret" i dr.). Učestvovao je na više jugoslovenskih i međunarodnih naučnih skupova. Njegova bibliografija pokazuje da je pored samostalnih originalnih radova veliki značaj pridavao objavljivanju izvorne građe, bibliografijama i udžbenicima, iz kojih oblasti je objavio nekoliko knjiga.

Od ličnosti iz istorije radničkog pokreta najviše ga je privlačio Svetozar Marković, na izdavanju čijih *Sabranih dela* je bio angažovan od Srpske akademije nauka i umetnosti, zatim Dimitrije Tucović, Dušan Popović, Triša Kaclerović i drugi.

Poslednje godina života posvetio je proučavanju uticaja nemačke i austrijske socijaldemokratije na razvoj radničkog pokreta i marksističke misli u Srbiji, krajem XIX i početkom XX veka. Njegova pažnja koncentrisana je na ključna pitanja iz problematike radničkog pokreta: odnos Partije proletarijata i sindikata u klasnoj borbi; odnos radničke klase prema militarizmu i ratu; odnos prema kolonijalnom i nacionalnom pitanju; prema revoluciji i prema seljaštvu. U svojim analizama, dr Dubovac je pokazivao veliki uticaj Druge internacionale na politički program srpske socijaldemokratije, a uočavao je i posebnosti radničke partije Srbije i domete njenog uticaja na promenu u agrarnom društvu Srbije. Zrelošću svojih ocena i analiza i izborom suštinskih pitanja i tema iz istorije Srbije i jugoslovenskog međunarodnog radničkog pokreta, dr Jovan Dubovac je obezbedio trajno mesto u istoriografiji. U sećanjima svojih kolega i prijatelja ostaje kao nadasve razborit, socijalan i čestit čovek.

Dr Milica MILENKOVIĆ